

Háztartások viselkedése a válság közben és után

A háztartások megtakarításai és eladósodottsága Magyarországon, 2008–2015

Medgyesi Márton

1. Bevezetés

Tanulmányunkban a háztartási megtakarítások és a háztartási eladósodottság kérdése a háztartások sérülékenysége szempontjából kerül a fókuszba (Tóth–Medgyesi 2010; Medgyesi–Simonovits–Bernát 2015). Azok a háztartások ugyanis, amelyek rendelkeznek megtakarításokkal, vagyonnal, nagyobb mértékben képesek jövedelemkiesés (pl. betegség, munkanélküliség) pótlására vagy váratlan kiadások fedezésére. Az eladósodott háztartások viszont, amelyek relatíve jelentős törlesztési teherrel küzdenek, sérülékenyebbek lehetnek annál, mint amit pusztán jövedelmi helyzetük felmérése alapján várnánk. Különösen az érdekel minket, hogy a gazdasági válság és az ezzel összefüggő háztartási válsághelyzetek kezelésében a háztartások mennyiben támaszkodhattak megtakarításaikra, illetve mennyiben kényszerültek további eladósodásra. Ugyanakkor – a háztartások megtakarítói viselkedésével foglalkozó korábbi tanulmányainktól eltérően (Medgyesi 2005; 2008) – jelen esetben nem vizsgáljuk a szubjektív tényezőknél, a preferenciáknál, az informáltságnál és az intézményekkel szembeni bizalomnál a megtakarítói viselkedés alakításában játszott szerepét.

A tanulmány először a háztartási megtakarítások és eladósodottság makrogazdasági környezetét tekinti át röviden. Ezután háztartási mikroadatok alapján kitérünk a különböző típusú megtakarításokkal és hitelekkel rendelkező háztartások arányának alakulására, valamint a megtakarítások és hitel felvétel mögötti szociodemográfiai meghatározók vizsgálatára. A tanulmány ezt követő részében azt vizsgáljuk, hogy milyen terheket ró az eladósodottság a háztartásokra, és milyen változások figyelhetők meg az eladósodott háztartások törlesztési terheiben. Az utolsó részben pedig kitérünk arra, hogy a különböző háztartási válsághelyzetek kezelésében milyen szerepük van egyéb stratégiákkal mellett a megtakarításoknak: a háztartások mennyiben reagáltak nehéz anyagi helyzetük enyhítésére megtakarításaik felélésével és/vagy kölcsönkéréssel vagy hitelfelvétellel.

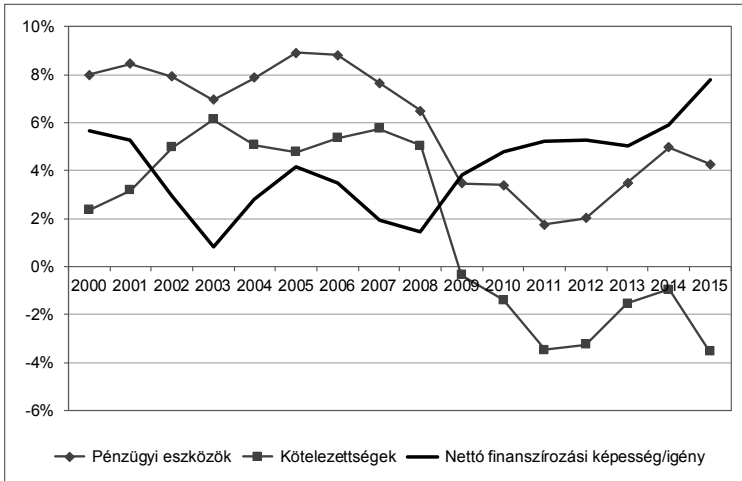
2. Makrogazdasági kontextus

A megtakarítások és a hitelfelvétel szempontjából legfontosabb makrogazdasági jellemzők a háztartások reáljövedelmeinek és a banki kamatlábnak az alakulása. A magyar gazdasági növekedés már a válság kirobbanása előtt a kifulladás jeleit mutatta. A kétezres évek közepén a magas költségvetési hiány miatt kényszerűen bevezetett megszorító intézkedéseknek köszönhetően a 2007 és 2008-as években is csak szerény gazdasági növekedést regisztrálhattak a statisztikusok. A 2009-es válságévben a GDP jelentős – 6%-ot meghaladó – mértékű csökkenését a munkanélküliségi ráta jelentős mértékű növekedése kísérte. Két stagnáló év után aztán 2012-ben ismét csökkent a GDP, és a gazdaság csak a 2013-as évtől kezdett kilábalni a válságból. A lakossági reáljövedelmek 2007 és 2010 között minden évben csökkentek, és a 2011-es év átmeneti növekedése után 2012-ben ismételten a lakossági reáljövedelem visszaesését regisztrálták. A lakossági jövedelmek szintén a 2013-as évtől kezdtek el ismét növekedni.

A magyar háztartások nettó pénzügyi megtakarítása a kétezres évek elején és a válság előtti évben is kritikusan alacsony mértékű volt (lásd *1. ábra*). A nettó pénzügyi megtakarítás (vagy az MNB pénzügyi számláinak terminológiájában a nettó finanszírozási igény), a pénzügyi eszközfelhalmozás és a kötelezettségek változásának különbségeként adódik. A nettó pénzügyi megtakarítások csökkenése mögött a kétezres évek első felében elsősorban a háztartások növekvő eladósodása állt, amely az évtized elején az államilag támogatott lakáshitelek, a válság előtti években pedig a devizaalapú hitelek felfutását jelentette (Palócz–Matheika 2014). Emellett a válságot megelőző két évben a háztartások eszközfelhalmozása is csökkent, a GDP 9%-áról 6,5%-ára.

A válság éveiben a háztartások eszközfelhalmozásának szintje tovább csökkent, 2011-ben már csak a GDP 2%-át tette ki. Ugyanakkor a háztartások nettó pénzügyi megtakarításai ezekben az években már emelkedni tudtak a kötelezettségek csökkenésének köszönhetően. A 2009-es válságév jól láthatóan jelentős törést eredményezett a háztartási hitelfelvételben, ettől az évtől kezdve a hitelfelvételi egyenleg negatívba fordult, vagyis a háztartások nettó hitel-visszafizetővé váltak. A hitelfelvételi egyenleg gyors csökkenéséhez mind a keresleti, mind a kínálati oldalon történt változások hozzájárultak (Csortos–Sisak 2016). A külső források elapadása és a hitelportfólió gyors romlása a pénzintézetek hitelkihelyezési kedvét vette el. A lakosság hitelek iránti keresletét pedig az emelkedő törlesztőrészek, a növekvő munkanélküliség miatti bizonytalanság és a mérséklődő fogyasztás csökkentette. A hitelfelvételi egyenleg gyors csökkenéséhez emellett hozzájárultak az olyan gazdaságpolitikai intézkedések is, mint a devizahitelek kedvezményes vég-törlesztése és a devizahitelek forintosítása.

1. ábra. A háztartási szektor nettó pénzügyi megtakarításai a GDP arányában (%)

Forrás: MNB, A nemzetgazdaság éves pénzügyi számlái, Pénzügyi eszközök és kötelezettségek tranzakciói (<https://www.mnb.hu/letoltes/evesspsztrko-hu.xlsx>)

A hitelfelvételi egyenleg gyors csökkenése eredményezte tehát, hogy a háztartások nettó megtakarítása már 2010 óta meghaladta a válság előtt, a két-ézes évek közepén jellemző, a GDP arányában mért 4%-os szintet. Mindehhez az utóbbi években a lakosság növekvő pénzügyi eszköz-felhalmozása is hozzájárult, amely a lakossági jövedelmek emelkedésével egyre magasabb szintet ért el és a 2011-es mélypont után (2%) 2014-ben már a GDP 5%-át tette ki.

3. Megtakarítások és eladósodás

A közgazdasági elmélet szerint a háztartások megtakarítási döntése a jelenlegi, illetve jövőbeni fogyasztás közötti választást jelenti. Amennyiben a háztartás a jövőbeni fogyasztást szeretné növelni a jelenlegi fogyasztás rovására, akkor megtakarít, amennyiben a jelenlegi fogyasztást szeretné növelni a jövőbeni jólét terhére, akkor hitelt vesz fel. A megtakarítói viselkedést magyarázó közgazdasági elméletek (lásd Browning–Lusardi 1996; Árvai–Tóth 2001) közül az életciklus-elmélet azt feltételezi, hogy a háztartások megtakarítási és hitelfelvételi döntéseikkel a teljes életpálya figyelembe vételével igyekeznek a jövedelmi ingadozásokat „kisimítani”. Ezért aktív éveik alatt

megtakarítanak nyugdíjas korukra, hogy abban az időszakban is fedezhessék fogyasztásukat, amikor már nem rendelkeznek jövedelemmel, illetve aktív éveik elején hitelt vesznek fel jövőbeni magasabb jövedelmek terhére. Ez az elmélet a hosszú távú megtakarítások, köztük pl. a nyugdíjcélú megtakarítások magyarázatára alkalmas.

A fogyasztók ugyanakkor nemcsak azért takaríthatnak meg, hogy saját időskori fogyasztásukat fedezzék, megtakarításaikat az is motiválhatja, hogy örökséget hagyjanak gyermekeik számára. Amennyiben a fogyasztó örökséget is akar hagyni, de túl nagy vagyonán belül az életjáradék aránya, életbiztosítást vásárolhat. Az életbiztosítás, legegyszerűbb formájában ugyanis nem más, mint hogy életjáradékért cserébe az egyén halálakor egy fix összeget kap a szerződésben meghatározott kedvezményezett. Az életbiztosítás vásárlása tehát azoknál a fogyasztóknál lesz jellemző, akik örökhagyási motívummal rendelkeznek és vagyonuk nagy része életjáradék jellegű. Egy további megtakarítási motiváció, az ún. „elővigyázatossági” vagy óvatossági motívum szerint a háztartások megtakarítói viselkedését elsősorban az motiválja, hogy előre nem látható káreseményekre, jövedelmük jövőbeni visszaesésére (pl. betegség, munkanélkülivé válás) készüljenek fel. A megtakarítások motivációja ugyancsak lehet ingatlan vagy valamilyen nagyobb értékű fogyasztási cikk vásárlása esetén tervezett hitelfelvételhez szükséges önerő biztosítása (önerő motívum), vagy valamilyen vállalkozás indításához szükséges tőke biztosítása (vállalkozói motívum). Az alábbiakban a háztartások megtakarítói és hitelfelvevői viselkedésével kapcsolatosan mutatjuk be háztartáskutatásunk adatait.

3.1. Adatok

Elemzésünk a *TÁRKI Háztartás Monitor* vizsgálatának adatain alapszik, melynek fő kutatási célja, hogy a háztartások életkörülményeinek alakulását figyelemmel kísérje. Ennek érdekében a háztartási jövedelmek részletes felmérése mellett, a háztartások fogyasztási és vagyoni/megtakarítási jellemzőivel kapcsolatban is gyűjt adatokat¹. A Háztartás Monitor vizsgálat adatai alapján a háztartások különböző megtakarítási formákkal és hitelekkel való rendelkezését tudjuk vizsgálni, a megtakarítások és a felvett hitelek nagyságáról azonban összegszerű információ nem áll rendelkezésre. A kutatás legutóbbi hullámaiban nem szerepeltek a megtakarítói motivációkra és preferen-

¹ A felvételben megkérdezett háztartások 16 éven felüli tagjai részletes egyéni kérdőívre válaszolnak, majd a háztartás legkompetensebb személye egy háztartás kérdőívre is válaszol, amelyben külön kérdések szerepelnek a háztartásszintű jövedelmekre, a háztartások vagyonára és megtakarításaira vonatkozóan. A kutatás 1998 óta először évente, aztán kétévente 2000 háztartásra kiterjedő mintán gyűjt adatokat, a 2015-ös hulláma kivételesen nagyobb, 2772 háztartásra kiterjedő mintán zajlott.

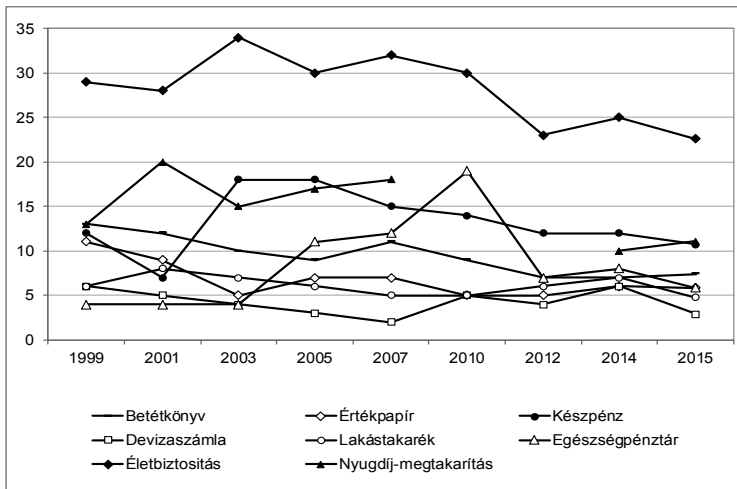
ciákra (időpreferencia, kockázatkerülés) vonatkozó kérdések, így ezeknek a dimenzióknak a vizsgálatától el kell most tekintenünk.

3.2. Megtakarítási fajták

A legnépszerűbb megtakarítási forma 2015-ben, hasonlóan a korábbi évekhez az életbiztosítás, amivel a háztartások 23%-a rendelkezik. A másik hosszú távú megtakarítási forma a nyugdíjcélú megtakarítás. Önkéntes nyugdíjpénztári befektetéssel vagy nyugdíj-előtakarékossági számlával a háztartások 11%-a rendelkezik a 2015-ös vizsgálatban. Az egészségpénztári megtakarítással rendelkező háztartások aránya a 2000-es évek első évtizede végi fel-futás (2010-ben 19%) után csökkent, jelenleg a háztartások 6%-a rendelkezik ilyennel. A megtakarításukat betétkönyvben (is) tartó háztartások aránya a 2000-es évek első évtizede során 10% körül ingadozott, jelenleg 7%. A különböző banki, állami, vállalati értékpapírokat birtokló háztartások aránya 2003 óta 5 és 7% között ingadozik, jelenleg 6%. Devizamegtakarítása és lakástakarék-számlája szintén a háztartások 6–7%-ának van. A megtakarításaikat otthon készpénzben tartó háztartások aránya továbbra is viszonylag magas, bár 2005-ről 2015-re 18%-ról 11%-ra csökkent. Összességében a háztartások 40%-a rendelkezik az imént felsoroltak közül valamelyik megtakarítási formával (lásd 2. ábra).

A következőkben regressziós elemzéssel vizsgáljuk a megtakarítási formákkal való rendelkezés meghatározóit. Modelljeinkben magyarázó változóként szerepeltetjük a háztartásfő életkorát, hiszen az életciklus-elmélet kiemeli ennek a tényezőnek a szerepét a megtakarítói viselkedés alakításában. Ahogyan minden gazdasági döntést, úgy a megtakarításokkal kapcsolatos döntést is meghatározza a háztartások anyagi helyzete, illetve olyan, a háztartások anyagi helyzetét befolyásoló jellemzők, mint a háztartásfő iskolai végzettsége, a háztartástagok aktivitása, vagy a lakóhely településtípusa is. Az iskolai végzettség hatása egyrészt annak a következménye, hogy az iskolázottság a jövedelmi helyzet egyik legfontosabb meghatározója, másrészt azonban az iskolai végzettség a pénzügyekkel, befektetési lehetőségekkel kapcsolatos informáltságot, fejlettebb pénzügyi kultúrát is jelezhet. A településtípus jövedelmekre való hatása mellett a megtakarítási termékek hozzáférhetőségével, elérhetőségével is összefügg. Egyes – főként hosszú távú – megtakarítási formák esetében, a megtakarítói viselkedést befolyásolhatja az egyén családi állapota, gyermekeinek száma is. A hatás iránya azonban nem egyértelmű, hiszen a házastárs vagy a gyermekek gondoskodása pótolhatja a megtakarítást, ugyanakkor a megtakarítás célja lehet az is, hogy örökséget hagyjanak gyermekeik számára.

2. ábra. Megtakarítási formákkal rendelkező háztartások aránya Magyarországon, 1999–2015 (%)

Forrás: saját számítás a TÁRKI Háztartás Monitor 1999–2015 adatai alapján.

Az 1. táblázat a regressziós elemzés eredményét mutatja. A várakozásainkkal ellentétben az élekor szerepe egyik megtakarítási forma esetében sem tűnik döntőnek. Egyedül a bankbetétek esetében látható, hogy a legidősebb korcsoport (70 éven felüliek) a 30 éven aluliaknál nagyobb valószínűséggel rendelkezik ezzel a fajta megtakarítással. Ezen kívül a bankbetétek esetében a háztartási jövedelem, a településtípus, és a háztartástípus hatását mutatja az elemzés. A felső két jövedelmi ötödbe tartozó háztartások a legszegényebbekhez képest 6 (4. ötöd), illetve 10 (5. ötöd) százalékponttal nagyobb valószínűséggel rendelkeznek betétkönyvvel. Ugyancsak látható, hogy a kisvárosokban, illetve kistelepüléseken élők a budapestiekhez képest kisebb valószínűséggel rendelkeznek bankbetéttel. A háztartástípus hatása abban nyilvánul meg, hogy az egyedülállókhöz képest a párban élők (gyermekkel vagy anélkül) szintén nagyobb valószínűséggel tartják bankbetétben megtakarításaikat. Az értékpapírral való rendelkezés szintén a magas jövedelműek és a budapestiek esetében gyakoribb. Az élet- és nyugdíjbiztosítás esetében a háztartás jövedelmi helyzete mellett az iskolai végzettség szerepe látszik fontosnak. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében 17 százalékponttal magasabb az ilyen megtakarítással rendelkezők aránya, mint az általános iskolai végzettséggel rendelkező háztartásfők esetében. Ugyanakkor településtípus szerint itt nem látunk eltéréseket. Amennyiben az összes megtakarítási

típust együtt nézzük a jövedelem, az iskolai végzettség és a háztartástípus hat számottevően a megtakarítással rendelkezés valószínűségére.

1. táblázat. *A megtakarítási formákkal való rendelkezés meghatározói (probit modellek, átlagos marginális hatások)*

	Betétkönyv	Értékpapír	Élet- és nyugdíj-biztosítás	Megtakarítások összesen
<i>Háztartásfő életkora</i>				
18–29 éves (ref.)	0	0	0	0
30–39 éves	-0,018	-0,014	0,042	-0,008
40–49 éves	-0,017	-0,013	0,023	0,006
50–59 éves	0,006	0,007	0,008	0,006
60–69 éves	0,036	0,018	-0,017	-0,012
70 éves vagy idősebb	0,087*	0,040	-0,096	-0,003
<i>Háztartásfő iskolai végzettség</i>				
Legfeljebb 8 általános (ref.)	0	0	0	0
Szakmunkásképző	0,010	-0,001	0,013	0,001
Érettségi	0,026	0,010	0,106***	0,109***
Felsőfokú	0,027	0,012	0,170***	0,177***
<i>Háztartásfő gazdasági aktivitása</i>				
Alkalmazott (ref.)	0	0	0	0
Vállalkozó	-0,026	-0,020	0,026	0,066
Nyugdíjas	0,014	0,024	-0,038	0,011
Egyéb	-0,005	0,024	-0,024	-0,040
<i>Háztartásfő foglalkozása</i>				
Önálló (ref.)	0	0	0	0
Vezető	-0,004	-0,044	0,084	0,062
Szellemi	-0,018	-0,055	0,003	-0,015
Fizikai	-0,028	-0,076	-0,026	-0,042
<i>Jövedelmi ötödök</i>				
1. ötöd (ref.)	0	0	0	0
2. ötöd	0,014	0,007	0,017	0,067*
3. ötöd	0,023	0,047***	0,083**	0,166***
4. ötöd	0,058***	0,064***	0,107***	0,195***
5. ötöd	0,095***	0,108***	0,172***	0,379***
<i>Háztartástípus</i>				
Egyszemélyes	0	0	0	0
Pár gyermek nélkül	0,032*	0,020	0,070**	0,069**
Egyedüli szülő	0,058	-0,009	0,076	0,083
Pár gyermekkel	0,056**	0,047**	0,099***	0,107***
Más háztartás gyermek nélkül	0,038	0,032	-0,012	0,052
Más háztartás gyermekkel	0,030	0,006	0,058	0,075
<i>Településtípus</i>				
Budapest (ref.)	0	0	0	0
Megyeshézközség	-0,027	-0,060***	0,072**	0,001
Város	-0,047**	-0,058***	0,025	-0,066**
Község	-0,039*	-0,072***	0,040	-0,004
N	2704	2704	2704	2704

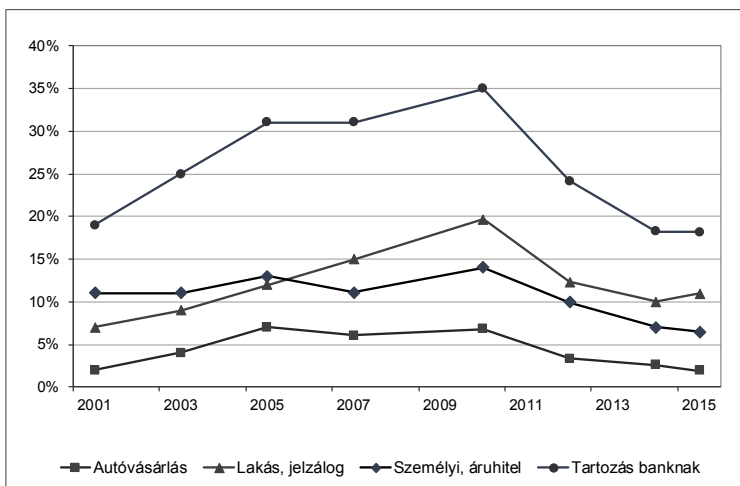
Forrás: saját számítás a Társadalmi és Értékpapír Monitor 2015 adatai alapján.

Szignifikancia szint: * 5%-os, ** 1%-os, illetve *** 0,1%-os szinten szignifikáns együtthatók.

3.3. Eladósodás, törlesztés

Az ezredfordulót követő első évtizedben a felvett banki hitelek növekedését látjuk (3. ábra). A növekedés jelentős része az évtized első felében zajlott le, amelynek eredményeként 2010-ben a banki hitelt törlesztők aránya már elérte a 35%-ot, azaz a háztartások bő egyharmada volt érintett. 2010 után jelentős visszaesés tapasztalható a hitellel rendelkező családok² arányában, 2012-ben már csak a háztartások egynegyede rendelkezett valamilyen banki vagy pénzügyintézeti hitellel, 2015-ben pedig további csökkenés után csupán egyhatodik (18%). Ennek a jelentős visszaesésnek lehetséges okai a lényegesen megváltozott hitelkonstrukciók (2009 után a bankok jelentősen kedvezőtlenebb feltételekkel kínáltak hiteleket, mint korábban), illetve az, hogy 2012. február végén lezárult a devizaalapú jelzáloghitelek kedvezményes rögzített árfolyamon történő végtörlesztési folyamata, melynek eredményeképp csaknem 170 ezer háztartás szabadult meg devizahitelétől, a jelzálog-fedezetű devizahitelállománynak nagyjából egynegyedének visszafizetésével (PSZÁF 2012). Ez a meredek visszaesés jól látszik a lakáshitelek 2010 utáni csökkenésén.

3. ábra. Különböző típusú bankhiteleket törlesztő háztartások aránya (%)

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2001–2015 adatai alapján.

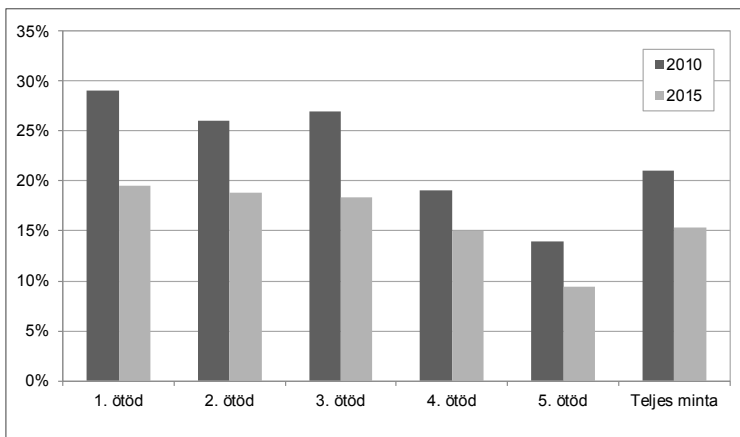
² A kérdések nem az újonnan felvett, hanem a futó hitelekre vonatkoznak.

A háztartások nemcsak pénzintézetek felé lehetnek eladósodva, hanem más intézmények és magánszemélyek felé is. Így például vehettek fel hitelt az önkormányzattól vagy a munkahelyüktől, kérhettek kölcsön családtagoktól vagy más magánszemélyektől is, és fennállhat tartozásuk a közszolgáltatók felé is (ez természetesen jogilag nem hitelviszonyt jelent). Összességében tehát jövedelmeikből a kölcsönök, tartozások törlesztésére fordított összeg a bankhitelek törlesztőrészleteinél lényegesen magasabb lehet.

A megtakarításokhoz hasonlóan regressziós elemzés segítségével megvizsgáltuk a hitelekkel való rendelkezést meghatározó társadalmi-gazdasági ismérveket is (az eredményeket lásd a *Függelék F2. táblázatában*). Külön vizsgáltuk a bankhiteleket és az összes tartozást, a banki hiteleket és az egyéb (önkormányzati, munkahelyi, családi stb.) tartozásokat együtt kezelve. A bankhitelek esetében meghatározó az életkor szerepe: a 60–69 évesek a 30 éven aluliakhoz képest 13 százalékponttal kisebb valószínűséggel törlesztenek bankhitelt, a 70 éven felüliek körében pedig 22 százalékponttal alacsonyabb a hitelt törlesztők aránya. Az iskolai végzettség, aktivitás vagy foglalkozás nem mutat összefüggést a hitelfelvétel gyakoriságával. A jövedelem esetében csak a legmagasabb jövedelmű csoport tér el lényegesen: körükben 6 százalékponttal alacsonyabb a banki hitelt törlesztő családok aránya a legszegényebb ötödbe tartozókhöz képest. A szükségletek szerepét mutatja, hogy az egyszemélyes háztartásokhoz képest a párkapcsolatban élők, illetve a gyermekesek nagyobb eséllyel törlesztenek bankhitelt. Lényeges a településtípus hatása is: a Budapesten élőkhez képest, mind a megyeszékhelyek, mind a kisebb városok, mind a kistelepülések lakói nagyobb valószínűséggel törlesztenek bankhitelt. Amennyiben nemcsak a banki hiteleket nézzük, hanem az egyéb kölcsönöket törlesztőket is tekintjük, hasonló összefüggéseket tárhatunk fel a háztartásfő életkora, a háztartástípus és a településtípus vonatkozásában. Ugyanakkor a jövedelem hatása itt fontosabbnak látszik: már a közepes jövedelműek esetében megfigyelhető, hogy a legszegényebb ötödhöz képest kisebb valószínűséggel tartoznak valakinek.

A makrogazdasági adatok a hitelfelvétel jelentős csökkenését és a háztartási hiteltartozások csökkenését mutatták a válságot követő években. A Háztartás Monitor adatai alapján a háztartások szemszögéből tudjuk vizsgálni azt, hogy a kölcsönök törlesztése mekkora terhet jelent a háztartásoknak, és hogy történt-e ebben változás ez elmúlt években. A törlesztési nehézségeket kétféleképpen vizsgáljuk: egyrészt megnézzük, hogy a hitelek havi törlesztőrészlete hogyan arányul a háztartás havi jövedelméhez, másrészt pedig a hiteltörlesztéssel kapcsolatos nehézségekre vonatkozó konkrét kérdőív kérdéseket elemezzük.

4. ábra. A havi banki törlesztőrészlet és a háztartásjövedelem arányának alakulása
jövedelmi ötödönként – a bankhitelt törlesztők körében (%)

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2010 és 2015 adatai alapján.

Amennyiben a havi banki törlesztőrészlet nagyságát a háztartás havi jövedelméhez viszonyítva értékeljük a háztartás törlesztési nehézségeit, azt látjuk, hogy ez 2010 és 2015 között csökkent. A bankhitellel rendelkező háztartások 2010-ben átlagosan havi jövedelmük 21%-át fordították a hitelek törlesztésére, 2015-ben viszont csak 15%-ot. Az is látható, hogy minden jövedelmi ötödben megfigyelhető a törlesztőrészletek jövedelemhez mért arányának csökkenése. A csökkenés mértékében vannak ugyan kis eltérések az ötödek között, de ez nem szisztematikus, a legalsó és legfelső ötödben ugyanúgy harmadával csökken a jövedelemarányos törlesztés. Ugyancsak a törlesztési nehézségek mérséklődését mutatják a törlesztési nehézségekre vonatkozó konkrét kérdésekre adott válaszok. A 2. táblázat adataiból látszik, hogy mindhárom fajta hitel esetében csökkent az adott hitelt törlesztő háztartások aránya, emellett csökkent a hitelt törlesztők között azok aránya is, akiknél előfordult, hogy pénzhiany miatt nem tudták fizetni a törlesztőrészletet. A legnagyobb csökkenés az áruhitelt törlesztők körében volt megfigyelhető. Míg 2010-ben 10%-uknál fordult elő törlesztési nehézség, addig 2015-ben már csak 4%-uk esetében.

2. táblázat. „Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy pénzhány miatt nem tudta befizetni a?” – kérdésre adott válaszok megoszlása 2010-ben és 2015-ben (% , N)

	2010				2015			
	Volt ilyen hitele	N	Hitelek között, nem tudta fizetni	N	Volt ilyen hitele	N	Hitelek között, nem tudta fizetni	N
Lakáshtel-törlesztést	30,0	1962	13,0	588	20,8	2634	9,6	547
Áruhitel törlesztését	30,8	1963	10,1	605	16,4	2631	3,8	431
Egyéb kölcsön törlesztését	31,8	1963	14,4	625	18,0	2631	12,3	474

Forrás: saját számítás a TÁRKI Háztartás Monitor 2010 és 2015 alapján.

4. Válságra adott reakciók: megtakarítások felélése és kölcsönfelvétel

A gazdasági válság a munkaerő-piaci változások okozta jövedelemcsökkenés (pl. állásvesztés), a háztartások vállalkozásainak csökkenő jövedelmezősége/csődje és az eladósodott háztartások törlesztési terheinek növekedésén keresztül hatott a háztartásokra. A válság okozta problémákra a háztartások többféleképpen reagálhattak. A 2015-ös Háztartás Monitor kutatás a lehetséges stratégiák közül vizsgálta

- a munkakinálat növelése (eddig nem dolgozó háztartástagok munkába állása, munkaidő növelése, túlóra, önellátás),
- a fogyasztási kiadások csökkentése (kevesebbet vásároltak, olcsóbb helyről vásároltak),
- a költözés/migráció, valamint
- a háztartás vagyonát, megtakarításait érintő stratégiákat is.

Tanulmányunk további részében ez utóbbi stratégiára koncentrálnunk. Az egyik ilyen lehetőség a válság okozta jövedelemkiesés pótlására a háztartási vagyon, és/vagy megtakarítás felélése. A háztartási vagyon elemei az ingatlanvagyon (lakás, nyaraló, gazdasági ingatlan, földtulajdon), pénzügyi eszközök (betétek, értékpapírok, biztosítások), járművek, tartós fogyasztási cikkek, értékes vagyontárgyak (pl. műtárgyak) és a háztartás tagjai által birtokolt vállalkozások, üzletrészek. A jövedelemkiesés fedezése szempontjából elsősorban azok a vagyonelemek fontosak, amelyek könnyen pénzzé tehetők (likvidek), így alkalmasak a váratlan jövedelemkiesés pótlására vagy a hirtel-

len jelentkező kiadások fedezésére. Emiatt kiemelten fontos a sérülékenység szempontjából a pénzügyi vagyonnal, megtakarításokkal való rendelkezés.

A kérdőív rákérdez, hogy előfordult-e a háztartásokkal a 2007 óta eltelt időszakban, hogy hozzányúltak pénzbeli megtakarításaikhoz azért, hogy ki tudják fizetni szokásos havi kiadásaikat. Ezen kívül még két item kérdez rá a vagyonfelélés egyéb eseteinek előfordulására: előfordult-e a háztartásokkal, hogy eladtak valamilyen értékesebb vagyontárgyat (pl. háztartási eszközt, gépet, műtárgyat) vagy, hogy értéktárgyat zálogba adtak. A kérdésekre adott válaszok megoszlását részletesen a *Függelék F3. táblázata* mutatja. A 2007 óta eltelt időszakban a háztartások 60%-ának volt megtakarítása, és ebből 13% esetében fordult elő az, hogy hozzányúltak a pénzügyi tartalékokhoz a szokásos havi kiadások fedezése érdekében. A három item alapján összesen a háztartások 70%-a rendelkezett valamilyen vagyontárggyal vagy pénzügyi megtakarítással, és a vagyonnal/megtakarítással rendelkezők 16%-a esetében fordult elő, hogy vagyontárgyak értékesítésével, zálogba adásával vagy a megtakarítások felélésével igyekeztek jövedelemhez jutni.

A másik háztartási vagyont/megtakarításokat érintő lehetőség a válság okozta jövedelemcsökkenés esetén a kölcsönfelvétel. A Háztartás Monitor felvétel ide vonatkozó kérdése szerint a háztartások kérhettek hitelt informális csatornákon, rokonoktól, barátoktól, más hitelezéssel foglalkozó magánszemélyektől, vagy fordulhattak hitelezéssel foglalkozó intézményekhez (bankokhoz) és jótékonyági szervezetekhez is. Összességében a háztartások 24%-a fordult kölcsönért a 2007–2015 közötti időszakban, 13% volt azok aránya, akik csak rokonoktól, barátoktól vagy kölcsönzéssel foglalkozó magánszemélyektől kértek kölcsön és 11% volt azok aránya, akik bankoktól is kértek kölcsön (részleteket lásd *F4. táblázat*).

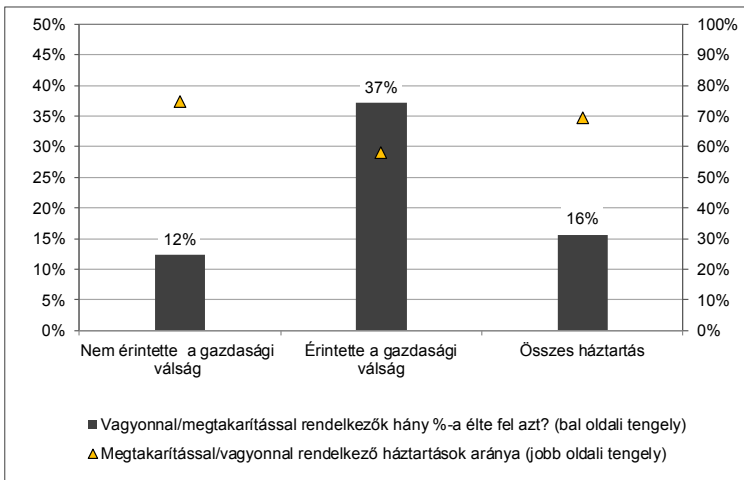
Milyen társadalmi-gazdasági háttérváltozók határozzák meg, hogy mely háztartás élt leginkább a megtakarításának felélése, illetve vagyontárgyainak értékesítése lehetőségével? És mely háztartások próbáltak informális vagy formális csatornákon kölcsönhöz jutni? Leginkább az érdekel minket, hogy a különböző válsághelyzetekben mennyire éltek ezzel a lehetőségekkel a háztartások. A Háztartás Monitor vizsgálat kérdőíve többféle válsághelyzetet különböztet meg. Ezek egy része a háztartás jövedelmeinek csökkenésével függ össze, ami lehet (1) állásvesztés (fő kereső, vagy más háztartástag elvesztette állását); (2) fizetéscsökkenés (csökkentették valamely háztartástag munkaidéjét, csökkentették vagy nem kapta meg időben a fizetését); (3) munkaerőpiac elhagyásának (rokkant lett, nyugdíjba vonult); (4) tartós betegségnek vagy (5) a vállalkozás csődjének (be kellett zárni a családi vállalkozást) a következménye. Más válsághelyzetekben a háztartási vagyont érik károk, pl. nagyobb értékű lopás vagy természeti kár esetében. Ez alapján a kérdés alapján definiáltuk a háztartási válsághelyzetek három indikátorát.

- Az első válság mutató a „munkavesztés”, azokat a háztartásokat mutatja, ahol a háztartás fő keresője vagy más háztartástag elvesztette az állását a 2007 és 2013 közötti időszakban, tehát a gazdasági válság éveiben. Ilyen válsághelyzetet a 2007-ben keresővel rendelkező háztartások 13%-ánál fordult elő.

- A következő indikátor a „gazdasági válság”, amely azokat a háztartásokat mutatja, ahol a 2007–2013 közötti időszakban előfordult a leginkább a gazdasági válsággal összefüggésbe hozható válsághelyzetek egyike: a háztartás fő keresője vagy más háztartástag elvesztette állását, be kellett zárni a családi vállalkozást, csökkentették valamely háztartástag munkaidejét, csökkentették vagy nem kapták meg időben a fizetését. Ez a fajta válsághelyzetet a 2007-ben keresővel rendelkező háztartások 17%-ánál fordult elő.

- A harmadik indikátor a „válsághelyzet”, amely azokat a háztartásokat foglalja magába, ahol 2007 óta bármikor, bármelyik a kérdésben felsorolt válsághelyzetek közül legalább egy előfordult, beleértve az összes, a gazdasági válsággal kevésbé összefüggő válsághelyzetet is (pl. tartós betegség, természeti károk). Ez a mutató három kategóriás (nem fordult elő/egy válsághelyzet volt/több válsághelyzet volt), a háztartások 18%-ánál egyféle válsághelyzet, 16%-nál többféle válsághelyzet is előfordult 2007 óta.

5. ábra. Válságkezelési stratégiák: a megtakarítások, illetve a vagyon felélése

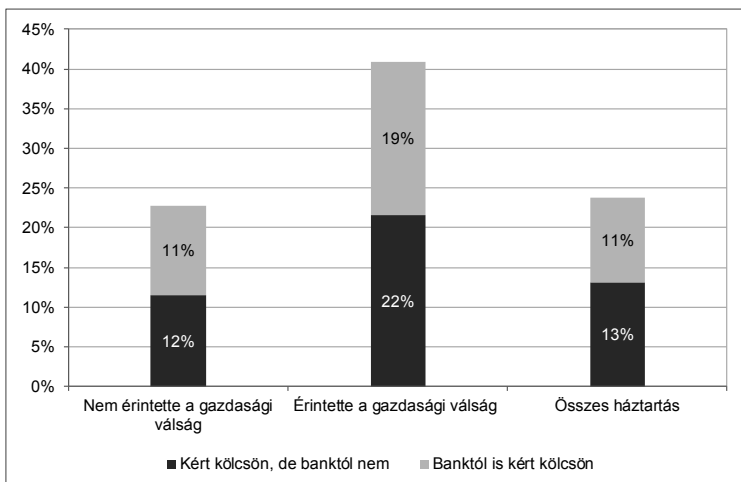

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015 alapján.

A kölcsönfelvétel és a megtakarítások/vagyon felélése gyakoribb volt azokban a háztartásokban, amelyek esetében előfordult valamilyen válsághelyzet az elmúlt években. A válsághelyzet sújtotta és valamilyen megtakarítással vagy vagyonnal rendelkező háztartások között 37% volt azok aránya, ahol a vagyon feléléssel próbáltak jövedelemhez jutni, szemben a válsághelyzetet meg nem tapasztaló háztartások 12%-os arányával (lásd 5. ábra). Ahogy a *Függelék F5. táblázata* is mutatja, a többi háztartási válsághelyzet indikátor alapján is hasonló eltéréseket látunk, tehát lényegesen magasabb arányban fordul elő a válsághelyzetet megtapasztaló háztartások körében, hogy vagyontárgyaikat értékesítik és/vagy megtakarításaikat felélik.

Az ilyen válsághelyzetet átélt háztartások körében nemcsak vagyon/megtakarítás felélése, hanem a kölcsönfelvétel is gyakrabban fordult elő. Ahogy a 6. ábrán is látható, azokban a háztartásokban, amelyek 2007 és 2013 közötti időszakban a gazdasági visszaeséshez köthető jövedelemcsökkenést szenvedtek el, 41% volt a kölcsönt felvevők aránya, míg azok esetében, akiknél nem volt ilyen jövedelemcsökkenés ott 23% volt ez az arány. Mind az informális hitelek, mind a banktól felvett kölcsön gyakrabban fordultak elő a válság sújtotta háztartásokban.

6. ábra. Válságkezelési stratégiák: kölcsönfelvétel

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015 adatai alapján.

Természetesen a háztartások egyéb tulajdonságai is befolyásolják, hogy válsághelyzetben milyen stratégiákkal próbálkoznak a jövedelemcsökkenés

enyhítésére. Ugyanakkor, mivel a kölcsönfelvételt, illetve vagyonfelélésre vonatkozó kérdés retrospektív, a háztartásoknak a kérdés időpontjában jellemző tulajdonságai (pl. jövedelem, gazdasági aktivitás) nem egészen megfelelő háttérváltozók. Ezért csak olyan tulajdonságokat tudunk itt figyelembe venni, amelyek időben nem változnak, mint pl. a születési év vagy az iskolai végzettség. Ezek alapján azt látjuk, hogy a kölcsönkérés előfordulása az életkorral csökken: míg a 30 évesnél fiatalabbak körében 36% volt a kölcsönkérők aránya, addig a 60–69 évesek között csak 20%, a 70 éven felüliek körében pedig mindössze 10%. A megtakarítások felélése pedig iskolai végzettség szerint mutat különbségeket. A vagyontárgyakkal/megtakarítással rendelkezők között is látszik, hogy az alacsony iskolai végzettségűek körében 22%, a felsőfokú végzettségűek körében viszont csak 12% azok aránya, akik vagyonuk/megtakarításaik értékesítésével próbáltak pénzhez jutni.

5. Összegzés

A megtakarításokkal kapcsolatos makroadatokat az mutatják, hogy a háztartások nettó megtakarításai a gazdasági válság óta eltelt időszakban növekedtek. Ennek forrása elsősorban a háztartások csökkenő hitelfelvétele és a növekvő hitel-visszafizetés, de 2012 óta a pénzügyi eszközök felhalmozásának növekedése is hozzájárult ehhez. A háztartási mikroadatokból kirajzolódó kép is hasonló folyamatokat mutat. A bankhiteleket törlesztő háztartások aránya a 2010-es csúcstól folyamatosan csökken. Emellett látható az is, hogy a válság óta csökkent a törlesztési nehézségekkel küzdő háztartások aránya is, nemcsak azért mert egyre kevesebb család törleszt hitelt, de azért is, mert a hitelt törlesztő háztartások között is csökken a visszafizetési nehézségekkel küzdők aránya.

Megmutattuk azt is, hogy a megtakarítások felélése, illetve a hitelfelvétel a válsághelyzetben levő háztartások egyik lehetséges reakciója a jövedelemcsökkenésből adódó fizetési problémák mérséklésére. A válsághelyzetben levő háztartások mindkét stratégiát nagyobb arányban alkalmazták, mint azok, akik nem szenvedtek el jövedelemcsökkenést. Ugyanakkor az elemzés rávilágított ezeknek a válságkezelési lehetőségeknek a korlátaira is. A banki kölcsönfelvétel feltételei a válság utáni években nehezebbé váltak, ezért nem meglepő, hogy az informális kölcsönök szerepe legalább akkora a válsághelyzetben levő háztartásoknál, mint a banki kölcsönök szerepe. A vagyontárgyak eladása, a megtakarítások felélése pedig értelemszerűen csak azoknál a háztartásoknál járható út, akik rendelkeznek számottevő vagyonnal és/vagy megtakarítással.

IRODALOM

- Árvai Zs. – Tóth I. J. 2001: Likviditási korlát és fogyasztói türelmetlenség. A magyar háztartások fogyasztási és megtakarítási döntéseinek empirikus vizsgálata. *Közgazdasági Szemle*, 48. évf., 12. sz., 1009–1038. p.
- Browning, M – A. Lusardi 1996: Housheold saving: Micro theories and macro facts. *Journal of Economic Literature*, vol. 34, no. 4, 1797–1855. p.
- Csontos O. – Sisak B. 2016: Nem is gondolnád, milyen sokat tesznek félre a magyarok. *Portfolio*, 2016. április 28. 11:22 óra, http://www.portfolio.hu/befektetes/ongondoskodas/nem_is_gondolnad_milyen_sokot_tesznek_felre_a_magyarok.230844.html (Letöltés dátuma: 2016.07.22.)
- Medgyesi M. 2005: Általános bizalom és a pénzügyi intézményrendszer igénybe vétele. In: Medgyesi M. – Tóth I. Gy. szerk.: *Kockázat, bizalom és részvétel a magyar gazdaságban és társadalomban*. Budapest: TÁRKI Alapítvány (a CIB Bank megbízásából) 129–146. p.
- Medgyesi M. 2008: *Jut is? Marad is? A háztartások megtakarításai*. In: Szívós P. – Tóth I. Gy. szerk.: *Köz, teher, elosztás. Társi Monitor Jelentések 2008*, Budapest: TÁRKI.
- Medgyesi M. – Simonovits B. – Bernát A. 2015: Társadalmi sérülékenység: vagyoni helyzet, eladósodottság, megélhetési nehézségek. In: Szívós P. – Tóth I. Gy. szerk.: *Jól nézünk ki (...?)! Háztartások helyzete a válság után. TÁRKI Monitor Jelentések 2014*, Budapest: TÁRKI, 86–104. p.
- Palócz É. – Matheika Z. 2014: A háztartási megtakarítások szerepe a gazdaságok stabilitásában és növekedésében. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. szerk.: *Társadalmi riport 2014*. Budapest: TÁRKI, 324–351. p.
- PSZÁF 2012: Közel százhetvenezer család végtörlesztett a záróráig. *Jogi Fórum*, 2012. március 12. <https://www.mnb.hu/letoltes/hirlevel-2012-03-marcius-final.pdf> Letöltés dátuma: 2016.07.20
- Tóth I. Gy. – Medgyesi M. 2010: Jövedelemeloszlás és megélhetési nehézségek a konszolidációs csomagok és válság közepette. In: Fazekas K. – Molnár Gy. szerk.: *Munkaerőpaci Tükör*, Budapest: MTA KTI – OFK, 180–197. p.

Függelék

F1. táblázat. *Különböző megtakarítási formákkal rendelkező háztartások aránya (%)*

	2001	2003	2005	2007	2010	2012	2014	2015
Lakossági folyószámla	58	62	64	67	72	73	76	76
Betétkönyv	12	10	9	11	9	7	7	7
Értékpapír	9	5	7	7	5	5	6	6
Készpénz	7	18	18	15	14	12	12	11
Devizaszámla	5	4	3	2	5	4	6	3
Lakástakarék	8	7	6	5	5	6	7	5
Egészségpénztár	4	4	11	12	19	7	8	6
Életbiztosítás	28	34	30	32	30	23	25	23
Nyugdíj-megtakarítás	20	15	17	18	na.	na.	10	11
Megtakarítás összesen	53	57	50	50	51	41	42	40
N	1943	2257	2017	1994	1965	1986	1871	2458

Forrás: saját számítás a TÁRKI Háztartás Monitor 2001–2015. évi adatai alapján.

Megjegyzés: a nyugdíj-megtakarítások közé az önkéntes nyugdíjpénztári mellett 2014-ben a nyugdíj-előtakarékossági számlán való takarékoskodást is beszámítottuk. Az összes megtakarítás (utolsó előtti sor) a lakossági folyószámlával rendelkezést nem tartalmazza.

F2. táblázat. *A kölcsöntörlesztés meghatározói (probit modellek, átlagos marginális hatások)*

	Bankhitel	Összes tartozás
<i>Háztartásfő életkora</i>		
–29 éves (ref.)	0	0
30–39 éves	0,002	–0,001
40–49 éves	–0,039	–0,043
50–59 éves	–0,089	–0,090
60–69 éves	–0,132*	–0,160**
70 éves vagy idősebb	–0,226***	–0,257***
<i>Háztartásfő iskolai végzettsége</i>		
Legfeljebb 8 általános (ref.)	0	0
Szakkunaképző	0,038	0,031
Érettségi	0,032	0,027
Felsőfokú	0,025	0,003
<i>Háztartásfő gazdasági aktivitása</i>		
Alkalmazott (ref.)	0	0
Vállalkozó	0,085	0,074
Nyugdíjas	0,017	0,025
Egyéb	–0,027	0,034
<i>Háztartásfő foglalkozása</i>		
Önálló (ref.)	0	0
Vezető	0,035	0,028
Szellemi	0,039	0,042
Fizikai	0,028	0,018
<i>Háztartási jövedelem ötödei</i>		
1. ötöd (ref.)	0	0
2. ötöd	–0,020	–0,049
3. ötöd	–0,027	–0,057*
4. ötöd	–0,031	–0,080**
5. ötöd	–0,061*	–0,106***
<i>Háztartástípus</i>		
Egyszemélyes (ref.)	0	0
Pár gyermek nélkül	0,046*	0,050*
Egyedüli szülő gyermekkel	0,109*	0,078
Pár gyermekkel	0,148***	0,160***
Más háztartás gyermek nélkül	0,020	0,019
Más háztartás gyermekkel	0,073*	0,073*
<i>Településtípus</i>		
Budapest (ref.)	0	0
Megyeszékhely	0,069**	0,061**
Város	0,091***	0,083***
Község	0,083***	0,068**
N	2705	2705

Forrás: saját számítás a Társi Háztartás Monitor 2015 adatai alapján.

Szignifikancia szint: *5%-os, ** 1%-os , illetve *** 0,1%-os szinten szignifikáns együtthatók.

F3. táblázat. *Mennyire volt jellemző az Önök háztartásában az, hogy ...? – a kérdésekre adott válaszok megoszlása (%)*

	Eladtak értékesebb vagyontárgyat	Értéktárgyat zálogba adtak	Pénzbeni megtakarításból fedezték a kiadásokat
Nem volt ilyen vagyontárgyuk	54,9	48,9	40,3
Volt ilyen vagyontárgyuk	45,1	51,1	59,8
N	2626	2608	2616
Ha volt, előfordult-e?			
Igen	4,9	5,4	13,0
N	1184	1332	1563
Legutoljára mikor fordult elő?	Eladtak értékesebb vagyontárgyat	Értéktárgyat zálogba adtak	Pénzbeni megtakarításból fedezték a kiadásokat
2007 és 2013 között	31,0	32,6	32,9
Tavaly (2014-ben)	35,2	26,5	34,7
Idén (2015-ben)	33,8	40,9	32,5
N	58	71	202

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015. adatai alapján.

F4. táblázat. *Próbált-e 2007 óta kölcsön kérni, és, ha igen kitől?*

	Rokontól	Baráttól	Kölcsön-zéssel foglalkozó személytől	Banktól	Civil szervezettől	Mástól
<i>Előfordult-e 2007 óta, hogy próbált kölcsönkérni?</i>						
Nem fordult elő	86,4	93,2	99,3	89,4	98,5	98,8
Előfordult, hogy kért, volt, hogy kapott is	11,9	5,4	0,3	8,9	0,9	0,6
Előfordult, hogy kért, de nem kapott	1,8	1,5	0,3	1,8	0,6	0,6
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Ha előfordult, legutóbb mikor kellett kérnie?</i>						
Korábban, 2007 és 2013 között	23,8	28,6	45,2	58,9	31,4	18,3
2014-ben	29,6	22,7	34,9	19,0	31,5	30,0
2015-ben	46,6	48,7	19,9	22,1	37,1	51,6
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015 adatai alapján.

F5. táblázat. *Vagyon, illetve megtakarítás felélésének előfordulása a háztartás társadalmi-demográfiai jellemzői szerinti csoportokban (%)*

	Nem volt vagyon, megtakarítás	Volt vagyon, megtakarítás	N	Azoknál, akiknél volt: előfordult, hogyan felélték	N
<i>Háztartásfő életkora</i>					
-29 éves	29,1	70,9	201	20,4	142
30-39 éves	24,8	75,2	387	10,9	291
40-49 éves	31,0	69,0	551	16,1	380
50-59 éves	31,7	68,3	492	17,3	336
60-69 éves	31,9	68,1	473	17,7	322
70 éves vagy idősebb	31,2	68,8	515	13,9	354
<i>Háztartásfő iskolai végzettsége</i>					
Legfeljebb 8 általános	45,3	54,7	535	21,5	293
Szaktanulmányok	39,0	61,0	909	16,9	554
Érettségi	21,6	78,4	699	14,6	548
Felsőfokú	9,4	90,6	475	11,5	431
<i>Válsághelyzetek: munkavesztés</i>					
Nem volt	25,2	74,8	1698	12,8	1271
Volt	45,0	55,0	260	41,0	143
<i>Válsághelyzetek: gazdasági válság érintette</i>					
Nem	25,0	75,0	1623	12,3	1217
Igen	41,9	58,1	345	37,1	201
<i>Válsághelyzetek: bármilyen válsághelyzet 2007 óta</i>					
Nem volt	27,5	72,5	1728	9,4	1253
Egy előfordult	30,5	69,5	464	25,2	322
Több is előfordult	41,2	58,8	426	34,9	251
<i>Összes háztartás</i>	<i>30,3</i>	<i>69,7</i>	<i>2618</i>	<i>15,7</i>	<i>1826</i>

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015 adatai alapján.

F6. táblázat. *Kölcsönkérés előfordulása a háztartás társadalmi-demográfiai jellemzői szerinti csoportokban (%)*

	Nem kért kölcsön	Kért, de nem a banktól	Csak banktól kért kölcsön	Összesen	N
<i>Háztartásfő életkora</i>					
–29 éves	64,4	19,7	15,9	100,0	197
30–39 éves	69,1	14,2	16,7	100,0	390
40–49 éves	71,6	15,2	13,2	100,0	548
50–59 éves	75,0	13,6	11,3	100,0	493
60–69 éves	78,6	11,8	9,6	100,0	479
70 éves vagy idősebb	90,2	8,0	1,8	100,0	517
<i>Háztartásfő iskolai végzettsége</i>					
Legfeljebb 8 általános	73,8	17,2	9,0	100,0	535
Szakmunkásképző	76,0	12,9	11,1	100,0	913
Érettségi	76,3	12,8	10,9	100,0	697
Felsőfokú	79,6	9,0	11,4	100,0	478
<i>Munkavesztés</i>					
Nem volt	76,4	12,0	11,6	100,0	1700
Volt	60,8	21,5	17,7	100,0	261
<i>Gazdasági válság érintette</i>					
Nem	77,3	11,5	11,2	100,0	1626
Igen	59,1	21,5	19,4	100,0	346
<i>Bármilyen válsághelyzet 2007 óta</i>					
Nem volt	82,5	9,2	8,2	100,0	1733
Egy előfordult	70,6	18,2	11,2	100,0	462
Több is előfordult	57,1	23,0	19,9	100,0	428
<i>Összes háztartás</i>	<i>76,3</i>	<i>13,1</i>	<i>10,7</i>	<i>100,0</i>	<i>2624</i>

Forrás: saját számítás a Tárki Háztartás Monitor 2015 adatai alapján.